

Karl Friedrich Hieronimus von Münchhausen báró 1720-ban született Hannover tartományban, a Weser-folyó menti Hameln (a patkányairól és patkányfogójáról híres Hameln) közelében levő Bodenwerder helységben. Nyolc éven át udvari apródként szolgált, majd pedig több mint tíz évig katonáskodott: lovaskapitány volt a kijevi nagyherceg vérteseinek regimentjében.

Hiteles följegyzések szerint mintegy harmincéves lehetett, mikor barátainak meghitt körében mesélni kezdte pompásnál pompásabb anekdotáit fantasztikus vadászkalandjairól és harci cselekedeteiről. A jóízű adomázást, minthogy szívesen engedett barátai unszolásának, kivált ha egy-egy bőséges vacsora után rágyújthatott kurta szárú tajtékpipájára, és ott gőzölgött előtte egy pohár puncs az asztalon („Mindig mondom, hogy ne igyatok, mégis mindig iszunk”), késő öregkoráig sem hagyta abba; 1797-ben hunyt el.

Történetei szájról szájra jártak, némelyiket le is jegyezték. Eközben kibővültek és átalakultak, szakasztott úgy, ahogy a népmesékkel történni szokott. Münchhausen báró – legalább annyira, mint a mi Hány Jánosunk – a makulátlan igazmondás rettenthetetlen bajnoka volt, nem vett be a gyomra semmiféle nagyzólást meg hetvenkedést. Érthető hát, ha erősen dühbe gurult, midőn tudomására jutott, hogy az ő fényes haditettekben megdicsőült nevét holmi bicskanyitogató hantázások és „Gallér helyett köpönyeg, hazudtam, mert volt kinek” mottójú szemenszedett hazugságok cégéréül használták, és az egybecsírizedt kompendiumot egy ismeretlen firkaász 1781-ben nem átalta közrebocsátani egy berlini könyvkiadónál.

A münchenhauseniádák üstökösszerű irodalmi pályafutását azonban már nem lehetett föltartóztatni. 1786-ban egy Rudolf Erich Raspe nevű német ókorkutató és numizmatikus fordításában angolul, Oxfordban is megjelent a Münchhausen nevéhez társított – és „A föltámadott Gulliver” alcímmel reklámozott – víg históriák gyűjteménye (*Baron Munchhausen's narrative of his marvellous travels and campaigns in Russia*. „Münchhausen báró beszámolója csodálatos utazásairól és hadjáratairól Oroszországban”). Hallatlanul kelendőnek bizonyult, és jó néhány kiadást ért meg. Az angol változatot fordította aztán vissza németre, gyúrta szemléletében és stílusában is egységes egészzé, elválasztva az ocsút a búzától, Gottfried August Bürger német literátor, a göttingai egyetem tanára, aki alighanem személyesen is ismerte Münchhausent. A Rudolf Erich Raspe által közreadott tizenhét történetet – saját kútfőből is merítve – még nyolccal kiegészítette. Az ő gyűjteménye is 1786-ban jelent meg, majd a második kiadás, további hét történettel megbővítve, 1788-ban. A korabeli

kritika „silány fércműként” bélyegezte meg a könyvet; Bürger igazolva látta, hogy nem tüntette föl rajta a nevét.

Münchhausen báró csodálatos utazásai szárazon és vízben, haditettei és vidám kalandjai, ahogyan kancsó mellett, barátai körében maga mesélte el azóta a világ szinte minden nyelvén olvasható, magyarul is többféle fordításban és számtalan kiadásban, remekbe szabott rajzokkal, példának okáért Gustave Doré fametszeteivel illusztrálva.

A Münchhausen báró dús képzeletében fogant, elképesztőnél elképesztőbb kalandokról szóló históriákat úgy is fölfoghatjuk, mint nemesen szórakoztató tréfás meséket, de a fantasztikus irodalom klasszikaiként is élvezhetjük őket. Gottfried August Bürger könyve a lehető legmagasabb rangot és státuszt vívta ki magának a könyvek birodalmában: ugyanúgy „az emberiség népkönyve”, százezer olvasmánya, akár csak az *Ezeregyéjszaka*, *Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha*, *Gulliver utazásai*, vagy a *Robinson Crusoe*.

Münchhausen közismert kalandjai közül most csupán egyet idézünk, mégpedig azt, amikor a báró a legnagyobb téli fagyok idején „kissé legényesen öltözve” lóra szállt, hiszen „az utazásnak ez a legkényelmesebb módja”, és elindult Oroszországba. Ahogy haladt északkelet felé, egyre jobban bánni kezdte, hogy oly legényesen van öltözve. „Mármost könnyű elképzelni – folytatódik a történet –, hogy ebben a zord időben, a legridegebb éghajlaton, miként érezhette magát egy szegény öregember, aki árván és dideregve hanyódott az északkeleti szél söpörte vigasztalan lengyel pusztaságon, és alig volt mivel palástolnia pőreségét. Szívem mélyéről megszántam szegény ördögöt. Noha majd belém fagyott a lélek, mégis rádobtam úti köpönyegemet. Hirtelen egy hang csendült az égből, s kiváltképp méltányolva e jótékony cselekedetet, ekként szólt hozzám: »Vigyen el az ördög, fiam, ha ezt meg nem hálálom neked!« Ugyan, szóra sem érdemes, válaszoltam, és tovább ügettem, míg rám nem tört az éj és a sötétség. Falut sehol nem lehetett hallani vagy látni. Hó borította az egész vidéket, és én sehogy sem ismertem ki magam.”

Vessük össze a fenti, talán méltán *kegyesnek* mondható történettel a katolicizmus kismillió szentjének panoptikumában különleges kultusszal övezett Márton meglehetősen szájbarágós és gusztustalanul agyoncsócsált „köpenymegosztási” legendáját, melyet levakarhatatlan rágógumiként tapasztottak rá hitbuzgalmár legendagyárosok, példának okáért Wilhelm Hünermann német papíró:

„A hóföregtegből kibontakozott ... a samarobrivai [mai nevén: amiens-i] város kapuja. Már a kemény tölgyfapallón dübörögtek a lovak patái, mikor Márton lova hirtelen megijedt valamitől, és fölágaskodott. A kapu boltívének egyik mélyedéséből egy rongyos koldus támolygott elő, és kis híján a lovak patája alá keveredett. Rongyai alig fedték be a pőreségét. Majd megfagyott az istenadta a fogcsikorgató hidegben.

– Adj egy kis alamizsnát, uram! – dadogta rekedtes hangján. – Itt pusztulok el a hidegtől és az éhségtől.

... Hirtelen elhatározással Márton lekapta válláról fehér lovasköpenyét, kardjának egyetlen vágásával kettőbe hasította, és a fél köpenyt rádobta a koldus meztelen vállára. Aztán megsarkantyúzta lovát, és bevágatott a római táborba.”

Az ördög vigyen el bennünket, ha a behavazott lengyel pusztaságban lovagló Münchhausen báró nem mutatkozik sokkal különbnek köpenyének nagylelkű, szerrinte azonban „szóra sem érdemes” elajándékozásával, mint a római légióban századosként szolgáló Márton, aki a katonai táborától néhány méterre csupán a köpenye felét kegyeskedett roppant színpadiasan odavetni egy rongyos koldusnak, alkalmasint abban a jóleső tudatban („jött helyébe jót várj”), hogy kegyes cselekedetét világgá kürtölik, vászonra pingálják, kőbe vésik, ércbe öntik majd, és őt magát előbb-utóbb szentté avatják! (Vajon mit kezdett a maradék fél köpennyel? Belefújta az orrát?)

Szent Márton „köpenymegosztási” legendája a *kegyes hazugságok* műfajába tartozik. Etikai és esztétikai szempontból, szellemességben, eleganciában és nagyvonalúságban egyaránt mélyen alatta marad Münchhausen báró hasonló tárgyú és nemkülönben kegyes hazugságának.

Ideje kihirdetnünk a Nemzetközi Köpenyosztogató Jótékonyági Verseny ünnepélyes végeredményét. *A pálma a német versenyzőé.* Elsőpró fölennel – teljes köpenyhosszal – Münchhausen báró a győztes, Szent Márton csak gyöngye második. Hja, kérem, hazudni tudni kell, akár kegyesen, akár kegyetlenül, politikus módra műveljük is a hazudozás mesterségét. Mert ahogy a műfaj egy kiváló szakértőjétől is értesülhettünk:

*Hazudni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
úgy érdemes.*

XÉNIA PÁRNÁI

1

Hát már három párna se elég! Egy a bal fülemre, kettő a jobbra, vagy fordítva: kettő a jobbra, egy a balra. Még szerencse, hogy nem hétfejű sárkány vagyok, mert akkor tizenkét... izé, tizennégy fülem volna. Bakker, a matek sose volt az esetem, pedig a Létra holnap dogát írat. Sőt az is előfordulhat, hogy Gorillára, a töritanárunkra is rájön a felmérésíratás. De megette a fene, hiába magoltam fél délután, ha ma éjjel se bírok rendesen szunyálni.

Ez megy most már minden éjjel. Az őseim napok óta nem férnek a bőrükbe. Hogy miért nem tudják kiveszekedni magukat napközben! Pedig akkor is ordítznak egymással orrvérzésig. A fater már rekedt a sok kiabálástól, de a muter még bírja szuflával. Igaz, esténként jól megolajozza a torkát vodkás narancssal. Emiatt is áll aztán a balhé, mert a fater nem iszik, naná, hogy rühelli a piaszagot. Őt meg a bagózásért basztatja a muter. Olyan egyformák ezek, mint két tők.

De még ha csak ez volna! Nagyobb gáz, hogy a fater megint becsajozott. Most meg azt a macskanadrágos zöldséges nőt, a 8/B-s Braun Koppány muterját kerülgeti. Vagyis hát nem kell már olyan nagyon kerülgetni, jócskán benne lehetnek ők már a

tutiban. Koppány meg nagy mellénnyel tépi a nyálát a suliban, hogy az ő muterja a legmenőbb csaj az egész vásárcsarnokban. Nem tudom, így van-e, de hogy a fateromnak bejön, az biztos. A Koppány faterja már fél éve sitten van. A hivatalos verzió szerint Ausztriában melózik, de szerintem tök mindegy, mivel ködösítenek, úgyis tudja mindenki, hogy mi az ábra.

Ha nem ülnék nyakig a lekvárban, még el is hinném ezeket a rózsaszínű dumákat. Mert ezeket olyan jólesik terjesztgetni. Addig mondogatják, míg végül maguk is elhiszik. Hogy a Lajtai nővére titkárnő egy ügyvédi irodában, közben az Orchidea bárban mixernő, meg még valami más is. Meg hogy a Boros nagymuterjának menő butikja van, közben csak egy turkálóban eladónő. Aztán a Kovács faterja se főmérnök a LUK-nál, hanem csak cipeli a főnöke aktatáskáját. Nem mondom, ha jól pedálozik, még sokra viheti. A Mosonyi Lilla muterja se óvónő, csak dadus. Azt aztán végképp nem értem, miért kell az ő posztját is föltupírozni. Dadusokra tényleg szükség van, az oviban én is nagyon bírtam a dadusomat, Emma nénit. De ő is piszkosul bírt engem, mindig az én tányéromra rakta a legfinomabb falatokat, és nekem adta a legnagyobb és legpirosabb almákat. Már hetedik éve járok suliba, de még most is gyakran álmodok az ovis évekről.

Bárányszámlálás helyett sorba vehetném még a fél iskola álomsztorijait, de kár ilyenmiken rágódni, változni úgyse fog itt már senki és semmi. Nyomhatja az ofó a kenetes dumáját az igaz barátságról, a családi összetartásról, a testvéri szeretetről, meg az egész lila ködös nagy összeborulásról. Mert itt van, teszem azt, a testvéri szeretet. Nekem nincs tesóm, és már nem is lesz. Pedig lett volna kettő is, nemrég tudtam meg. A muter félrészegen kikottyantotta a szomszédasszonynak, hogy ő bizony elkapartatta mind a kettőt. Épp elég vagyok neki én is. Még csak az kéne, hogy a fater házon kívül legyártson nekem néhány féltésót, aztán fizetheti a gyerektartást utánuk rogyásig. Pedig én nagyon szeretném, ha lenne egy tesóm, ha fiú, ha lány, mindegy. Persze lány azért jobb lenne. A lánytesójával talán őszintébb lehetne az ember lánya, mint a barátnőjével. Az is lehet, hogy csak én fogok ki mindig olyan barátnőket, akik előbb vagy utóbb piszkosul átvernek. A szemembe nekem adnak igazat, aztán a hátam mögött meg jól kibeszélnek, és pont az ellenkezőjét mondják, mint amit három nappal azelőtt bizonygattak nekem. Másoknak biztosan jobban sikerül a barátkozás, csak én vagyok ilyen balfék.

Az unokatesóimban ellenben még soha nem csalódtam. Velük nagyon szeretek együtt lenni, ők tényleg jó fejek. Hárman vannak: Norbert és Marci ikrek, velem egyidősek, meg Cintia, ő még csak nyolcéves. Igaz, vagy százhusz kilométerre laknak tőlünk, de én már tudok egyedül közlekedni, és néha tanév közben is elmehetek hozzájuk. A nyári szünetben sokat vagyunk együtt. Jó, hogy anyám nővére soha nem kíváncszott Pestre, és a szülőfalujában ment férjhez. A nagyszüleim még nem olyan öregek, és ők is mindig örülnek, ha náluk vagyok.

Na, mintha elcsendesedtek volna az őseim. Akkor elég lesz egy párna is. De kaparászt hallok a szobám ajtaján. Biztos a macska. Na gyere, Dorka, bejöhetsz. Velem szunyálhatsz ma éjjel. Rohadtul tele van már a hócipóm az őseim baromságaival. Ideje volna megpattanni tőlük. Téged is vinnélek magammal.*

Mármost mit tehet az ember lánya, ha egy sehonnai zugfirkász tollhegyre vagy képernyőre tűzi, és az ember lányának egyáltalán nem tetszik, ahogy a szegényes szókincsű, szűk és fakó képzeletű zugfirkász leírja? Muszáj eltérnie a rajta esett méltatlanságot? Tiltakozhat-e ellene, folyamodhat-e a firkászhoz vagy a firkálmányát közreadó újsághoz helyreigazítási kérelemmel, pontokba szedve a panaszait?

1. Párnám csak egy van, irtó maszek darab, marhára csípem. Úgy hívom, hogy Jegorka. Soha nem szoktam a fülemre szorítani, csak a combjaim közé, mikor masztizok.

2. Az anyám, Olga Nyikolajevna egyáltalán nem alkoholistá, hanem sztriptíztáncosnő, tájfutó, természetgyógyász és alpinista. Ő a Nemzetközi Hegymászó Szövetség főtitkára, ezenkívül krokodilusokat szelídít a szabadidejében. Soha nem volt se természetes, se művi abortusza. Az erről kiállított orvosi igazolás másolatát kérésre bárkinek szívesen elküldöm.

3. Az apám, Szergej Vasziljevics Kuznyecov viszont szivornyázik, mint a kefekötő. Nem is al-, hanem főkoholista. A dokkantyúk szerint szépen fejlődő tüdőrákja van, mégis bagózik, mint a hajderménkü. Nyáron tengeri rablásból él: csónakot, vízi biciklit meg repülő sárkányt kölcsönöz a Fekete-tenger egyik legfőlkapottabb strandján, télen meg posztmodern írók műveit olvassa föl álmatlanságban szenvedő jegesmedvéknek a novoszibirszki állatkertben.

4. Halálira bírom a matekot. Tavaly egy nemzetközi matekversenyen második helyezést értem el.

5. Nincs Braun Koppány nevű osztálytársam.

6. A matektanárunkat nem Létrának, hanem Gilisztának csúfoljuk. A törtitanárunknak nem Gorilla a beceneve, hanem Döglégy. Azt a tesitanárunk érdemelte ki, hogy Gorillának hívjuk.

7. Unokatesóim sincsenek, van viszont egy bratyóm, Szergej, meg egy süketnéma kishúgom, Ludmilla, és igenis vannak rendes, beleváló barátnőim. És egyáltalán nem vagyok balfék.

8. A nagyszüleim már nem élnek.

9. Utálom a macskákat, viszont imádom a mókusokat, a sündisznókat meg a szitakötőket, de igazándiból a pókok a gyöngéim. Már a nevüktől lehidalog: sárgafoltos gyászfarkaspók, csodás pók, hunyópók, tüskésszájú vitorlaspók, házi zugpók, kerti vitorlaspók, barlangi keresztspók, nagy eretnekpók...

10. Rohadtul nem érdekel a macskanadrágos zöldséges nőkről, a turkálókról, az Orchidea bárról meg a dadusokról szóló süketelés, amiket ez a köcsög zugfirkász a nyakamba próbál varrni, mintha róluk rizsázva jellemezhetné az én káprázatosan gazdag belső világot, gondolataimat, vágyaimat és távlataimat.

11. Eszem ágában sincs pitizni se neki, se másnak, hogy firkáljon rólam, sőt ez ellen csípőből óvást emelek. Csak meg ne szakadjak emelés közben. Hacsak nem tudja anyakönyvi kivonattal igazolni, hogy Fjodor Mihajlovics Twainnek, Johann

Wolfgang von Csehovnak, Miguel Pavlovics Shakespeare-nek vagy Puskin Dezsőnek hívják. Ha viszont másként, akkor el a kezekkel rólam és tőlem! Én se nyomom a sódert az íróról, ő se firkáljon rólam meg a családomról. Tegye az etetőjét takarékra, bátyuska! A jó nénikéjéről brekegjen! Majd én körmölök magamról, ha olyan kedvem lesz. De nem ám ilyen pancser módon! Az ujjából szopta az egészszet, azzal az ujjával, amivel előtte a tökét meg a fenekét vakarászta, és fikákat turkált ki a rusnya nagy cserpákjából. Én, ha akarok, olyan böhöm nagy író nő leszek, amelyet még nem látott a világ. Még Astrid Lindgrennél is nagyobb. Vagy legalább akkora. Dosztojevszkaja és Tolsztaja egy személyben. És én nem leszek olyan parázó és hantás és zakkant, mint az összes felnőtt, akit ismerek. Ezenkívül világcsúcsot úszok négyszáz méteres síkfutásban... izé, pillangóúszásban, és gatyába rázom a világot, hogy ne legyen több háború, és állatkórházam lesz, és gyógynövényeket gyűjtök, és sziklamászó és barlangkutató leszek, és szülök vagy nyolc kisklambót, ha nem kilencet. Vagy nem is. Nem akarok én lenni se ez, se az. Inkább egyszerre minden. Létezni orrba-szájba, mint az atom. Átvészolni a családomat, és élni, ami belefér. Bele a világba, csontig. Hétszentség, hogy nem fogják hagyni a lökött felnőttek. De akkor is. Különben meg ez szexuális zaklatásnak minősül, ha nem tudná, bátyuska. És liliumtiprásnak, kiskorú vagyok ugyanis. Ha följelentem, megnézheti magát. Meg is kérdezném a bratyómat, Szergejt, mit tehet ilyenkor az ember lánya, de azt mondta, ma már ne zrikáljam, mert el akarja olvasni a *Barkácsoljunk atombombát!* című könyvet a „Kis ezermester” sorozatból. Talán a hugicám, Ludmilla is megmondhatná a frankót, csak hát ő süketnéma.

12. Nem is Xéniának hívnak. De ezek után juszt se árulom el az igazi nevemet. Maradjunk annyiban, hogy Aurora Emerencia Leonora Theudelinda Dulcinea del Tobolszk y Mendoza andalúz őrgrófnő vagyok.

JEGYZETEK

- * V. N. I.-től elorzott és némiképp átigazított *vendégszöveg*. Tetten érik a zsebest. Mikor megtalálják nála a megdurrantott erszényt, a literátus tolvajkolléga így védekezik: – Önök fatálisan félreértik a helyzetet! Ez, kérem, *vendégpénztárca*, amit csupán az intertextualitás és a befogadói esztétika jegyében vettem magamhoz, hogy kissé átigazítsam.

